

gua egea.

DERIV.: *Ametllat* ['cert menjar de pasta d'ametlles', mj. S. xv, *AlcM*, però ja devia estar arrelat a princ. S. xiv, puix que d'ací es manlevà, un poc adaptat, el cast. *almendrate*, sobre el qual veg. la meva nota a l'Arx. de Hita, v. 1335c; «*amelat*: amygdalaceum decoctum» citat per OPou, *TbPu.*, 192, entre les «escudelles espesses», entremig de l'*avellanat* i la «llet d'amelles: lac amygdalaceum»; avui nom d'un gelat prismàtic de llet vainillada, etc. embolcat en una crosta de xocolata; *ametllat* (*DAG.*) és la mena de roca més coneguda com a *pinyolenc*]. *Ametllada*.

Ametller [*ameller*, Llull; *-eller*, 1323, *RLR* xxxii, 548; «regalada primavera: / floriran los *atmetllers*, / los que fan la flor vermella», Milà, *Romlo.*, 361.2, versions replegades a Barcelona i a Olot; *almetler*, val., Cavanilles, *Obs.* II, 331]; pres nota de *amallès* Vingrau (1960), Coll-*Metller* a la Clusa, *amallé* o *ammollé* o *ame-* en general en el Princ., *aymellé* a les Borges B., Granja d'Es., i Seròs, *ammellé* o més aviat *aymellé* a Ascó, *amellé* la Fatarella (1935-6); *amelé* St. Jordi i Alcalà de Xivert, *armelé* Vall d'Alba, Vilafraça, Lluçena i Vilafamés, *armelér* Carlet, *amelér* Cárcer i Barx, *mellér* Parcent i el Castell de Guadalest, *amellér* Albaida, Benimassot i Alacant, *amelé* Monòver i Novelda, *amellé* a Sant Josep d'Eivissa (1961). A Ribagorça en general és femení *amellera* o *amellèra* (1957); l'*Almellera* nom d'un mas a la Vila Joiosa potser no és nom d'arbre sinó antic epítet de la casa.

Ametllerar, el col·lectiu, és la forma generalment usada en el Princ. i les Illes (*un amallorà* a Alaró, i Menorca, a Migjorn Gran); *melleral* o *armelleral* a Setla-Mirarroca, *amelleral* a Alcalà de la Jovada i Agres, *melleral* Xaló i Castell de Castells, *amalleral* Balones, *amelleral* Bolulla i Confrides; una forma més simple pel Nord: «allí hi ha un rodal d'*armelàr*» a Castelló de la Plana, *ameràl* a Canet lo Roig (1961). En terra rossellonesa anoto *mollaredo* a Eus (damunt Prada); també diuen alguns *ametllorada* a les Illes. *Ametlleram*.

Ametlleta. Diferent: *ametlló* [*amenlons*, 1252, *AlcM*]; *amenlons*, 1271, Tarifa de Barcelona, *Entre-DLle.* I, 155.31; «*amenlons*, 58 esportes», Empordà, c. 1290, *BABL* VII, 242; *amenlós*, 1295, *RLR* v, 87; «--- portal de Barcelona --- casa nova en tot lo que era de muralla, pintada de color de *admetlló*, ab diversos dibuixos blancs», B. de Maldà, *Excursions*, p. 64; «pansa i *almelló*, al primer preu vendre-ló», refrany usual a la vall de Callosa, Salvà, II, 124; *ametlló* ['galló de l'ametlla' a València, Ribera, Alcoi i Castalla, J. G. M., 1955; *aymelló* a les Borges B., *BDL* VI, 54, etc.]; *ametllonada*; *ametllonat*.

Com que hi degué haver un adj. *ame(t)lina* (<*amygdalinus*, -na) és molt possible que d'ací es formés *salsa came(t)lina* 'espècie de salsa blanca d'ametlles': «si vols fer *salsa camilina*, fe let de metles que no sien parades, ab brou de gallines, après pica les fetges de lles gallines e destenpra'ls ab la dita leyt e mit-ho a bullir e mit-hi sucre e ---» (*Llibre val. de Cuina*,

S. XIV, *BSCC* XVI, 165), recepta que *AlcM* (s. v. *camallina*) retroba amb algunes variants en el *BSAL* VIII, 117), i en dos passatges del *Llibre de Coc* de Robert de Nola; probablement la forma completa *salsa blanca amellina* seria analitzada falsament *salsa blanc came(t)lina* i, descartat *blanc* com una redundància impertinent, fora de lloc; observem que es tracta de llet d'ametlles o sigui salsa blanca d'ametlles, i que també en el *Llibre de Tres* (S. XIV), 155, es posen immediats *salsa blanca* i *salsa camalina* jugant amb aquestes denominacions.

Duplicats savis, tècniques diverses: *amigdales* [*segle* xv, *AlcM*] per la forma d'aquesta glàndula; *amigdalitis*, amb cpt. *amigdalotomia*, o *-lectomia*. *Amigdalàcies*. *Amigdalina*; *amigdalic*.

¹ Fins i tot podríem pensar si la pronúncia vulgari del Nord *amm-* (que molts escriuen *adm-*), sortí de *alm-* per una dissimilació de les laterals, o, com tendim a creure en general, d'una espècie de propagació de la geminació (la grafia *atmetles* de St. Vicent és compatible amb una cosa i altra, car ja llavors *setmana* devia sonar *semmana*): si no es pensa gaire en aquella possibilitat és perquè el pas de *am-* a *alm-*, fet tan corrent en terra valenciana, s'observa poc en el Nord.

Ametrallar, V. *metralla*

AMFIBI, pres del gr. ἀμφίβιος 'que pot viure de dues maneres', compost del prefix ἀμφι- 'tots dos' i βίος 'vida'. □ 1.ª doc.: 1695, Lacav. (*amfibio*, no en el *DTO.*); *amfibi*, Belv., Lab.

No són derivats de *amfibi*, però sí altres cpts. de ἀμφι- i amb el sentit influït per aquell: *amfibologia* [1803, Belv., Lab.], resultant d'una alteració del més ben format *amfibolia* (que ja havia usat Llull, si bé en els mss. de la Lògica del Gatzell s'ha cregut llegir *affibolia* i *phibolia*, *AlcM*): en realitat el gr. ἀμφιβολία 'ambigüitat' (deriv. de ἀμφιβολος 'ambigu, ambibològic') es formà amb el verb βάλλω 'jo tiro', però fou modificat per una falsa relació que hom establí amb *amfibi* i amb mots com ταύτολογία 'repetició del mateix concepte' i altres cpts. de λέγω 'jo dic'; *amfibòlic* i després *amfibològic* [Belv.]. *Amfibol* [1868, *SLitCosta*], del fr. *amphibole* [1801], pròpiament 'ambigu', per al·lusió al gran nombre de varietats conegudes amb aquest nom: *amfibolita* [id.].

Com a tecnicismes científics o històrics s'han format altres cpts. de ἀμφι- (*amfípodes*, *amfisci*, etc., *amfibrac*, *amfímacre*, *amfipròstils*, etc., ja Lab.). *Amfiteatre* [1695, Lacav.; 1839, Lab.], pres del ll. *amphitheatrum*, gr. ἀμφιθέατρον id., aquest format amb θεάω 'jo contemplo' (com *teatre*). *Amfitrió*, dit així pel famós hostatge que 'Αμφικρύων, -ωνος, el rei de Tirint, espòs d'Alcmena, va donar a Zeus; nom propi format amb aquell prefix. *Amfictionia* [1868, *SLitCosta*, s. v. *anf-*], gr. ἀμφικτιονία 'confederació de pobles que viuen a l'entorn', amb κτίω = κτίζω 'jo habito'; *amfictions*, *amfictiònic*. *Amfigastri*, de γαστήρ 'ventre'. *Amfigen* [1868, *SLitCosta*], *amfigena*. *Am-*